

**ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ДАРГА,
ЗАСАГ ДАРГА НАРТ**

ЗӨВЛӨМЖ

Зөвлөмж 1. Хуулиар эрх олгогдоогүй байхад хэм хэмжээний актыг тогтоон мөрдүүлэх, хэм хэмжээний актын улсын нэгдсэн бүртгэлд бүртгүүлэхгүй байх, хуулиар хэм хэмжээний акт тогтоох эрхгүй этгээд дүрэм, журам батлан мөрдүүлэх зөрчил арилахгүй, давтагдан гарсаар байгааг таслан зогсоож, урьдчилан сэргийлэх, захиргааны хэм хэмжээний актад мониторинг, үнэлгээ хийж, зөрчил дутагдлыг арилгах арга хэмжээг орон нутгийн хэмжээнд зохион байгуулах.

Авлигатай тэмцэх газраас аймгуудын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга, Засаг дарга нарт 2017-2019 онуудад хүргүүлсэн ЗӨВЛӨМЖ-д дурдсан асуудлууд бүрэн шийдвэрлэгдээгүй, зөрчил, дутагдал дахин илэрсээр байна:

1) Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.2-д “Хуульд заасан хязгаар, шаардлагад нийцүүлэн орон нутгийн зарим татвар, төлбөр, хураамжийн хувь хэмжээг тогтоох” эрхийг иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд олгосон байхад дээрх заалтыг зөрчин иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчид өөрт олгогдоогүй эрхийг хэрэгжүүлж, шийдвэр гаргасан;

2) Захиргааны ерөнхий хуулийн 64 дүгээр зүйлийн 64.1 дэх хэсэгт “Захиргааны хэм хэмжээний актыг хуулиар тусгайлан эрх олгогдсон захиргааны байгууллага батална” гэж заасныг зөрчсөн, мөн хуулийн 65 дугаар зүйлийн 65.1-д заасны дагуу хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад бүртгүүлж, улсын нэгдсэн бүртгэлд бүртгүүлэх” гэснийг мөрдөөгүй;

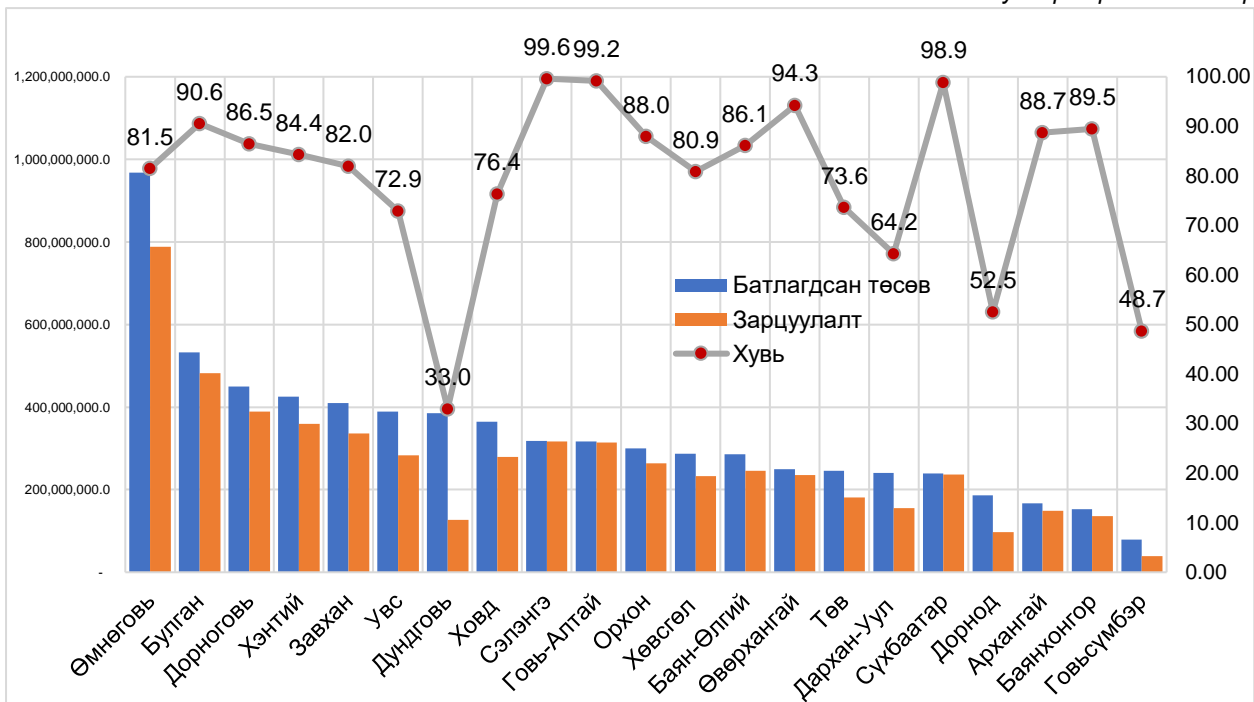
3) Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.2-т заасан “Энэ хуулийн ... 27.1.1, 27.1.4-27.1.6 дахь заалт, 27.2-27.4 дэх хэсэг, ... -т заасан тэмдэгтийн хураамжийн хэмжээг энэ хуульд заасан хязгаарт багтаан Засгийн газар тогтооно.” гэж заасан байтал уг хэмжээг Засгийн газар бус Эрүүл мэндийн сайд (“Тэмдэгтийн хураамжийн төлбөрийн хэмжээ, зардлын жишиг”) баталсныг эргэж нягтлах, хуульд нийцүүлэхтэй холбоотой зөвлөмжийг АТГ-аас Засгийн газар, Эрүүл мэндийн сайдад хүргүүлсэн боловч холбогдох арга хэмжээг авалгүй орон нутагт мөрдсөөр байгаа г.м.

Аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газраас байгууллага, албан тушаалтнаас гаргасан тушаал шийдвэр, баталсан дүрэм, журмын хэрэгжилт, явц байдалд жил бүр хяналт шинжилгээ хийх үүргээ биелүүлж, хэм хэмжээний акт батлахдаа гаргаж байгаа нийтлэг зөрчил дутагдлыг нэг мөр таслан зогсоох шаардлагатай байна.

Зөвлөмж 2. Засаг даргын нөөц хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах, урьдчилан төлөвлөж урсгал зардлаар хийж болох үйл ажиллагааг санхүүжүүлдэг зөрчил дутагдлыг таслан зогсоох, давтан гаргахгүй байх, зориулалтын дагуу зарцуулах, хяналт хариуцлагыг сайжруулах арга хэмжээ авах, уг хөрөнгийн зарцуулалтыг олон нийтэд тайлагнах, мэдээллийн ил тод, нээлттэй байдлыг хангах.

Засаг даргын нөөц хөрөнгө баяр наадам, хүлээн авалт, дайллага, цайллага, шагнал, урамшуулалд зарцуулагдсан хэвээр байна. Нийт батлагдсан хөрөнгийн 30-аас доошгүй хувийг Засаг даргын нөөцөд байлгахтай холбоотой журмын зохицуулалт хангалтгүй хэрэгжиж байна. Зургаар үзүүлбэл:

2019 оны 10 дугаар сарын байдлаар

Түүнчлэн Сангийн сайдын 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн 318 дугаар тушаалаар батлагдсан “Засаг даргын нөөц хөрөнгийн зориулалт, зарцуулалтын нийтлэг журам”-ын зарим зүйл, хэсэг, заалт нь албан тушаалтанд төсвийн хөрөнгийг үр дүнгүй зарцуулах боломжийг бүрдүүлсэн, Захиргааны ерөнхий хуульд заасан шаардлага (захиргааны хэм хэмжээний улсын нэгдсэн санд бүртгэгдээгүй)-ыг хангахгүй байх тул хүчин төгөлдөр бус шийдвэрээс үүдэн гарах хохирол, үр дагаврыг буруутай этгээд хариуцахыг тусгайлан анхааруулж байна.

Зөвлөмж 3. Төрийн болон орон нутгийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ худалдан авах журмын тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд тавих хяналтыг сайжруулах, төлөвлөлт болон гүйцэтгэлийг үр ашигтай, ил тод, олон нийтэд нээлттэй болгож хөндлөнгийн хяналт тавих нөхцөл боломжийг бүрдүүлэх, хууль тогтоомжийг зөрчиж шууд худалдан авалт хийх, нэмэлт гэрээ байгуулан санхүүжилт олгодог зэрэг зөрчлийг таслан зогсоох, худалдан авалтын үйл ажиллагааг цахим хэлбэрт шилжүүлэх, цахим тендерийн үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох.

Төрийн байгууллагууд, төрийн болон орон нутгийн өмчит, өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн тендер, худалдан авалтын үйл ажиллагаанд холбогдох хууль тогтоомжийг мөрдөж ажиллаагүй, авлига, ашиг сонирхлын эрсдэлтэй анхаарвал зохих олон асуудал зөвлөмж, шаардлага хүргүүлсээр байхад гарсаар байна:

- хөрөнгө оруулалтын ажлууд зураг, төсөвгүйгээр батлагдсаар байна;
- тендер сонгон шалгаруулахдаа Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн 14-16 дугаар зүйлд заасан ерөнхий шаардлагыг хангаагүй компаниудтай гэрээ байгуулсан;
- худалдан авах ажиллагааг зохион байгуулалгүй гэрээ байгуулж, тендерийн баримт бичгийг нөхөн бүрдүүлсэн;
- хэрэгжиж дуусаагүй, гэрээ дүгнээгүй ажил, арга хэмжээнд санхүүжилт олгосон;

- төрийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ худалдан авах ажиллагааны чиглэлээр зохих сургалтад хамрагдаж АЗ сертификат аваагүй этгээдийг тендерийн үнэлгээний хороонд ажиллуулсан;
- хууль зөрчин шууд худалдан авалт хийсэн;
- тендерт хамгийн бага үнээр шалгарсан аж ахуйн нэгж нь гэрээний хугацаанд нэмэлт гэрээ байгуулан төсвийн хөрөнгө завшсан г.м.

Зөвлөмж 4. Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр хийгдэх ажлыг урт, дунд болон богино хугацааны хөгжлийн хөтөлбөр, зорилттой нийцүүлэх төлөвлөх, “Орон нутгийн хөгжлийн сангийн үйл ажиллагааны журам”-ыг хэрэгжилтийг нэг мөр хангуулах, хяналт мониторингийн ажлыг зохион байгуулж, үр ашгийг үнэлж, дүгнэх, ил тод байдлыг хангуулах, олон нийтэд мэдээлэх, дэвшилтэт арга хэлбэрийг нэвтрүүлэх, хариуцсан ажилтнуудыг чадавхжуулах, сайн туршлагыг солилцуулах ажлыг зохион байгуулах.

Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгө оруулалтаар хийх ажлыг төлөвлөх, батлахад иргэдийн оролцоог хангах талаар анхаарч ажиллах шаардлагатай. Хэдийгээр багийн иргэдээр хэлэлцүүлсэн гэх боловч холбогдох материалыг архивын нэгж болгодоггүй, техник эдийн засгийн үндэслэл хийгдээгүй, зураг төсөвгүй ажлыг баталдаг зэрэг зөрчил, дутагдал арилахгүй байна.

Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-аас <https://tusuv-oronnutag.mof.gov.mn/> цахим хуудсанд ОНХС-ийн үйл ажиллагааны журмын 9.9-т заасан мэдээллийг бүрэн байршуулахгүй байгаад дүгнэлт хийж, 2020 оны 1 дүгээр улиралд багтаан 2013 оноос хойшхи мэдээллийг нөхөж, бүрэн байршуулах, цаашид мэдээллийг тогтмол шинэчилж байх, тус сангаас хэрэгжүүлсэн төсөл арга, хэмжээ, тэдгээрийн үр ашиг, алдаа дутагдлын талаарх хэлэлцүүлгийг цахим болон бусад хэлбэрээр өрнүүлж, олон нийтэд мэдээлэх ажлыг хэвшүүлэх ажлыг зохион байгуулах шаардлагатай.

Зөвлөмж 5. Сум хөгжүүлэх сангийн үйл ажиллагаатай холбогдуулан хүргүүлсэн өмнөх зөвлөмжид дурдсан зөрчлүүд давтагдан гарч байгааг таслан зогсоох, давтан гаргаж буй буруутай албан тушаалтанд хариуцлага тооцох, хохирлыг нөхөн төлүүлэх, Сум хөгжүүлэх сангийн үйл ажиллагаа, олгосон зээлийн талаарх мэдээллийг олон нийтэд хүргэх дэвшилтэт аргыг тодорхойлж хэрэгжүүлэх, уг мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийх боломжийг олон нийтэд олгох.

Авлигатай тэмцэх газрын зөвлөмжийг үр дүнтэй арга хэмжээг авч хэрэгжүүлээгүй, зээлийн эргэн төлөлт, зориулалтын дагуу ашиглаж байгаа эсэхэд хяналт тавьдаггүй, зээл олгохдоо барьцаа хөрөнгө авдаггүй, зээлийг буцаан төлөх төлбөрийн чадваргүй иргэнд зээл олгосон зэрэг зөрчлүүд арилахгүй байна. Мөн Сум хөгжүүлэх сангаас олгосон зээл, түүний талаарх мэдээллийг ил тод болгон сонирхогч этгээдэд танилцах боломж, нөхцөлийг бүрдүүлэх талаар үр дүнтэй арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхгүй байгаадаа дүгнэлт хийх нь зүйтэй.

Зөвлөмж 6. Хууль тогтоомжоор тогтоосон өөрийн эрхлэх асуудлын хүрээг хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд мэдээлж, сурталчлах ажлыг тасралтгүй, үр дүнтэй зохион байгуулах. Ялангуяа, Засаг дарга хуулиар хүлээсэн өөрийн чиг үүрэгт хамаарах асуудлаар ирүүлсэн өргөдөл, гомдлыг доод шатны байгууллага, албан тушаалтанд шилжүүлэхгүйгээр эцэслэн хариу өгөх хуулийн зохицуулалтыг ягштал мөрдөж ажиллах.

Авлигатай тэмцэх газраас 2019 оны 11 дүгээр сарын 20-ны өдөр Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газартай хамтран төрийн байгууллагын өргөдөл, гомдол хариуцсан ажилтнуудыг оролцуулсан “Иргэдийн өргөдөл, гомдол: Шийдвэрлэлт, хяналт, тайлагналт” сэдэвт форумыг анх удаа зохион байгуулсан. Энэхүү форумын зорилго нь иргэний гомдлыг шуурхай шийдвэрлэх, хяналт тавих боломжийг хангах, төрийн албан дахь хүнд суртлыг багасгах, авлигын эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх, иргэдийн

итгэлийг нэмэгдүүлэх, ялангуяа иргэдээс хүлээн авч буй өргөдөл, гомдлын агуулга, хянан шалгах явц, шийдвэрлэлтэд хийх дүн шинжилгээний чанар, арга зүйг сайжруулахад чиглэж, төрийн байгууллагын өргөдөл, гомдол хариуцсан ажилтнуудыг чадавхжуулах явдал байсан.

Төрийн байгууллагууд хууль тогтоомжоор тогтоосон өөрийн эрхлэх асуудлын хүрээг хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд мэдээлж, сурталчлах ажлыг тасралтгүй хийх ажил хангалтгүй байгаагаас хамааран иргэд тухайн нэг асуудлаар хаана, хэнд хандахаа мэдэхгүй байх тохиолдол гардаг нь иргэдийн бухимдлыг төрүүлдэг, мөн иргэдээс төрийн эрх бүхий дээд шатны байгууллагад хандсан асуудлыг доод шатны байгууллагад шилжүүлэх явдал хэвшмэл болсон нь иргэдийн төрд итгэх итгэлийг бууруулах хүчин зүйл болж байна.

Зөвлөмж 7. Улсын Их Хурлын болон орон нутгийн сонгууль зохион байгуулахтай холбогдуулан орон нутгийн өмч, хөрөнгө, төсөв, мөнгө, хүн хүчийг улс төрийн үйл ажиллагаа, сонгуулийн сурталчилгаанд ашиглахгүй байхад онцгойлон анхаарч, аливаа ашиг сонирхлын зөрчил гаргах, авлигын асуудал үүсгэхээс урьдчилан сэргийлэх, хяналт тавьж ажиллахыг тус тус зөвлөж байна.

АВЛИГАТАЙ ТЭМЦЭХ ГАЗАР